SIBELIUS JA CREATE-VALIKKO

© Matti Ruippo 2002

Tässä oppaassa esitellään Sibeliuksen keskeisimmän valikon, *Create*, toimintaa. Valikko avataan tavanomaisesti ikkunan yläreunasta, mutta se voidaan avata myös riippumatta siitä missä kohtaa hiiri on pitämällä **Ctrl**-nappulaa alhaalla, kun hiiri painetaan pohjaan (Mac), tai hiiren oikeanpuoleisella näppäimellä (Windows). Valikon komennoilla tuotetaan tahteja ja tahtimerkintöjä, graafisia merkkejä, tekstikenttiä, jne.

Bar		
Barline		
Clef	Q	
Graphic		
Guitar Frame	U	
Highlight		
Instruments	- I	
Key Signature	ĸ	
Line	L	
Rehearsal Mark	ЖR	
Symbol	Z	
Text		
Time Signature	Т	
Tuplet		
Bar Number Chang	je	
Bracket or Brace		۲
Extra Slur Arc		
Extra Staff		
Staff Type Change		۲
Transposition Cha	nge.	

Komennot toteutetaan kahdella eri tavalla: Jos jokin tahti tai tahdinosa on aktivoitu, komento kohdistuu kyseiseen kohtaan. Jos aktivointia ei ole tai komento ei sitä tarvitse, muuttuu nuoli komennon jälkeen siniseksi, jolloin komennon toimenpide osoitetaan nuolen avulla haluttuun paikkaan – komento tipautetaan paperille.

Näppäinoikotiet. Komennot käydään läpi aakkosjärjestyksessä ohjelman valikon mukaisesti. Esittelyn myötä tulee myös vaihtoehtoina näppäinoikoteiden käyttö. Tällainen ilmaistaan Macintoshissa 🍎 merkillä. Kun komento voidaan siis suorittaa pitämällä 🍎 -näppäintä pohjassa sekä painamalla ao. kirjainta on esitys esimerkiksi seuraavanlainen 着-B. Windows-käyttöjärjestelmässä vastaava menettely tehdään Ctrl-näppäimen avulla (siis Ctrl-B). Lyhyyden vuoksi vain Macintoshmerkintä on käytössä. Pelkkä lihavoitu kirjain ilmaisee, että komennon voi tehdä painamalla yhtä kirjainta. Esimerkiksi Q-kirjain avaa nuottiavainikkunan. Valikoisssa tai valintaikkunoissa esiintyvä englanninkielinen teksti ilmaistaan kursivointina. Kun valikosta otetaan jokin kometo tai mennään alavalikkoon, käytetään toimenpiteestä > -merkkiä. *Create>Barline>Start Repeat* tarkoittaa sitä, että ensin avataan *Create*-valikko, valitaan sieltä *Barline*, jolloin avautuu apuvalikko. Sieltä valitaan *Start Repeat*.

Create-valikon komentoja on mahdollista muokata. Tähän työkalut löytyvät *House Style* -valikosta. Kyseiset toiminnot käsitellään toisaalla.

1. Bar

Bar-komennosta avautuu alavalikko, jossa on kolme vaihtoehtoa:

- At End lisää tahteja kappaleen loppuun. Tämä on tehokkainta toteuttaa varsinkin näppäinoikotienä **4**-B. Kokeile pitää näppäimiä pohjassa pitempään ja Sibelius juoksuttaa tyhjiä tahteja nuottisivulle vauhdikkaasti.
- **2.** *Single* aktivoi nuolen ja voit tipauttaa tyhjän tahdin keskelle partituuria. Klikkaa tahtia, jonka eteen haluat tyhjän tahdin. Toinen vaihtoehto on aktivoida

1

tahdinosa halutussa tahdissa ja sen jälkeen hakea valikon komento, jolloin uusi tahti ilmestyy.

3. *Other*-komennolla voit määrätä montako tahtia haluat nuolen kanssa tehdä. Siellä on vaihtoehtona tehdä tahtiosoituksen tai poikkeavan mittaisia tahteja. Kun *Irregular* on valittu, kerätään ponnahdusvalikosta aika-arvoja haluttu määrä. Esimerkissä ollaan luomassa kolmen kahdeksasosan mittaista tahtia.

÷

Uusi tahti tipautetaan nuottisivulle nuolella samaan tapaan kuin edellä.

Poista tahti. Osoita **É**-näppäin pohjassa haluttua tahtia, sen ympärille tulee kaksinkertainen sininen kehä. Poista tahti **Delete**-näppäimellä, ja koko tahti häipyy. Tahdin sisältö sen sijaan poistetaan siten, että osoitetaan tahtia (ei **É**-näppäintä), jolloin siihen tulee yksinkertainen kehä. **Delete** poistaa tahdin sisällön.

	-					-		-
Normal	Double	Start repeat	End repeat	Dashed	Invisible	Tick	Short Between	Final
		-		-	-	-		-

2. Barline

Sibelius tekee tavalliset tahtiviivat automaattisesti sekä laittaa kappaleen loppuun paksun kaksoisviivan. *Barline*-komennon takana on alavalikko, jonka avulla voidaan luoda erilaisia tahtiviivoja. Niistä kooste seuraavassa kuvassa.

Valitse sopiva tahtiviiva ja pudota se nuolella haluttuun paikkaan. Tahtiviivan voi laittaa muuallekin kuin korvaamaan alkuperäistä, esimerkiksi keskelle tahtia.

Tahtiviiva yhdistää eri stemmoja ja tätä yhdistelyä voi muuttaa seuraavasti: osoita joko tahtiviivan ylä- tai alapäätä ja sininen neliö ilmestyy. Raahaa neliötä ylös tai alas ja tahtiviiva muuttaa mittaa. 3. Clef

Nuottiavaimia tehdään samalla tavalla kuin tahtiviivojakin, *Create>Clef*-komennolla avautuu ikkuna, jossa on eri vaihtoehdot tarjolla. Näppäinoikotie on Q. Tipauta avain sopivaan paikkaan. Jälleen avain voidaan laittaa myös aktivoimalla tahdinosa ja sitten valitsemalla sopiva avain. Avain voidaan poistaa aktivoimalla se ja painamalla **Delete**.

Avainta voi siirtää hiirellä. Liikuttele avainta, samalla nuotit transponoituvat automaattisesti. Jos avain vaihtuu rivinvaihdon yhteydessä, edellisen viivaston loppuun tulee avain huomauttamaan vaihdoksesta. Tuon avaimen saa pois näkyvistä siten, että ensin valitset tarpeettoman avaimen, sitten komento *Edit>Hide or Show>Hide* tai **€-Shift-H**.

Valintaikkunan teksti *Draw on subsequent staves* kannattaa yleensä jättää voimaan. Jos valintaneliön tyhjentää, avain ei ilmesty seuraavien viivastojen alkuun.

Partituurin kaikki avaimet kätketään aktivoimalla tahti ja sitten poistamalla merkki *Propeties*-ikkunan *Bars*-paneelin valintaneliöstä *Clefs*.

	Edit Passage	E
•	General	Ì
•	Text	)
•	Lines	2
•	Bars	)
	Brackets	
	b	
	Initial barline	
$\mathbf{\nabla}$	Initial barline Clefs	
N	Initial barline Clefs Key signature	
	Initial barline Clefs Key signature Split multirest	

4. Graphics	Nuottisivulle voi sijoittaa kuvia sillä edellytyksellä, että kuvat on tallennettu TIFF- formaattiin. <i>Create>Graphic</i> avaa valintaikkunan, jonka avulla haetaan haluttu kuva. Jos jokin tahdinosa on valmiiksi aktiivinen, kuva ilmestyy siihen kohtaan, muutoin kuva tipautetaan nuolen avulla paikalleen. Kuvaa voi siirrellä ja venytellä hiiren avulla. Mikäli on syytä palauttaa muokkauksen jälkeen kuva ennalleen, vali- taan <i>Layout>Reset Design</i> ([¢]-Shift-D). Kuva poistetaan aktivoimalla se ja paina- malla Delete -näppäintä.
	Jos samaa kuvaa käytetään useasti samassa dokumentissa, on syytä kopioida ja sijoittaa se mieluummin kuin tuoda se dokumenttiin uudelleen. Tällä tavoin doku- mentin koko ei tarpeettomasti kasva.
5. Guitar frame	Kitaran sointuotteet tehdään <i>Guitar frame</i> -komennolla (näppäin U). Valitse sointu <i>Key-</i> ja <i>Type</i> -valikoista, basson sävel määritetään <i>Bass</i> -valikosta. Valintojen mukaan Sibelius näyttää joukon erilaisia vaihtoehtoja, joita voi poimia osoittamalla. <i>Max.</i> <i>stretch</i> rajaa sointuvaihtoehdot sen mukaan, kuinka monen nauhan yli sointuote voi venyä. Haluttu sointu ilmestyy ikkunan oikeanpuoleiseen kenttään, jossa sitä voi vielä muokata.

Pick a Chord		
Key:	Туре:	Bass:
C 📫	major 🔹	C 📫
Max	stretch frets	

Otteen nauhoja osoittamalla voi sointuotetta muokata, soinnun yläpuolella voi määritellä kielen avoimeksi tai mykistetyksi. Lisäksi nauhaa pitkin nuolta raahaten voi tehdä *barré*-otteita. *Show chord symbol*-kentässä voi muuttaa sointumerkkiä ja *Fret*-nuolilla vaihdetaan nauhamerkintää.

Vasemman puoleisen kentän alaosassa on *Tuning*-valikko, josta voi vaihtaa soittimen viritystä.

Huomaa, että itse sointuote ei transponoidu, jos kappaleen sävellajia muutetaan myöhemmin.

6. Highlight Viivaston jokin osa voidaan korostaa keltaisella värillä. Aktivoi haluttu alue ja valitse *Create>Highlight*. Korostettua aluetta voidaan siirtää hiirellä raahaten. Sitä voidaan venyttää tarttumalla alueen reunaan ja se voidaan poistaa osoittamalla

	alueen reunaan ja painamalla D komennolla <i>View>Highlights</i> . N	elete-näppäintä. Korostetut alueet voidaan kätkeä Iormaalisti korostettu alue ei tulostu.
7. Instruments	Kappaleeseen voidaan milloin v -komennolla (näppäin I). Avaut tehtäessä. Add in normal order - Common instruments All instruments Treble staff ja Bass staff, jotka löy joittamista varten. Nämä viivast Tuhoa viivasto. Instrumentti po din tyhjään kohtaan. Viivasto sa	rain tuoda uusia soittimia <i>Create>Instruments</i> tuva ikkuna on sama kuin uutta kappaletta valintaneliöstä voit valita, tuleeko soitin standardin mukaiselle paikalle, vai tipautatko soittimen parti- tuurissa haluamaasi paikkaan. Voit myös valita, onko soitinperheestä näkyvillä yleisimmät vai kaikki ohjelman tuntemat soittimet. Ytyvät <i>Others</i> -ryhmästä soveltuvat esimerkkien kir- tot ilmestyvät ilman viivastonimeä.
	taan Delete -näppäintä. Soittimen nimen voi muuttaa o uuden tilalle. Soittimen nimi m muuttaa tavalliseen tapaan hiire	soittamalla alkuperäistä nimeä ja kirjoittamalla uuttuu koko partituurissa. Nimen sijaitia voidaan ellä raahaten.
8. Key Signature	Tällä komennolla (<i>Create>Key</i> S ja mollivaihtoehto kannattaa va räytyy tiettyjen kromaattisten n tää nuolinäppäimillä tai hiirellä <i>Hide-</i> komento kätkee sävellajin poikkeavan (polytonaalisen) säv	Signatures tai K) voi vaihtaa etumerkintöjä. Duuri- lita tilanteen mukaan, sillä sen perusteella mää- uottien kirjoittaminen. Sävellajimerkintää voi siir- ja aktivoitu merkintä poistuu Delete -näppäimellä. merkinnän. Yksittäinen viivasto voi saada muista relajimerkinnän komennolla <i>One staff only</i> .
	Jos sävellajin vaihto osuu uuder edellisen viivaston loppuun. Ser valitsemalla komento <i>Edit>Hid</i>	n viivaston alkuun, tulee muutoksesta huomautus n voi kätkeä aktivoimalla tarpeeton merkintä ja <i>le os Show>Hide</i> tai \$-Shift-H .
9. Line	<i>Line</i> -komennolla (kirjain L) aul glissandoja sekä kertauksien ma näppäinkomennoilla. Vasemma jotka kohdistuvat yhteen stemm kentän merkit, vaikka näyttäytv sitten stemmojen dokumenteiss tuuriin vain kerran, mutta silti s min.	keavasta ikkunasta valitaan erilaisia kaaria, trillejä ja alit. Huomaa, että osa merkeistä saadaan myös n puoleisesta kentästä valitaan sellaisia merkkejä, maan, siis esimerkiksi <i>Legato</i> -kaari. Oikean puoleisen rätkin partituurissa vain yhdessä kohtaa, toistuvat ma. Esimerkiksi ensimmäinen maali piirretään parti- se on mukana kaikissa erillisissä stemmoissa sittem-

Legato-kaaren teko. Aktivoi nuotti ja valitse *Line*-ikkunasta legatokaari tai käytä Skirjainta tai Shift-S alapuolista kaarta varten. Ohjelma tekee kaaren kyseisestä nuotista seuraavaan. Pidennä sitä Välilyönti-näppäimellä, Shift-välilyönti saa kaaren vetäytymään takaisin päin. Hienosäätöä voi tehdä nuolinäppäimillä ja nuolinäppäimellä kanssa vähän suuremmissa erissä. Voit laittaa kaaren ilman nuotin aktivointiakin, mutta silloin se ei ole magneettinen eikä väistele älykkäästi muita merkintöjä, joten yleensä kaari laitetaan ensimmäisellä tavalla.

Kaaren muokkaus. Jos haluat myöhemmin muokata kaarta, toimi näin:

- oikeaan päähän osoittamalla voit muuttaa sen pään sijaintia nuolilla tai välilyönnillä
- vasempaa päähän osoittamalla voit siirtää kaaren alkua
  - hiirellä voit muovata kaaren keskikohtaa
- Layout>Reset Position tai C-Shift-P siirtää kaaren oletuspaikkaan
- *Create>Extra Slur Arc* lisää kaareen uuden nivelen, jonka ansiosta voi piirtää kaareen lisää mutkia.

Legatokaari, joka jatkuu viivastolta toiselle ei piirretä kahtena merkkinä, vaan vedetään hiirellä suoraan päätöspisteeseen seuraavalla rivillä. Toinen vaihtoehto on käyttää välilyöntiä. (Huomaa, että *Tie* tarkoittaa yhdyskaarta kahden samankorkuisen sävelen välillä. Yhdyskaari on ohjelman *Keypad*-ikkunassa. Näitä kahta ei pidä käyttää toisen tilalla.)

Muut merkit Line-ikkunasta toimivat samankaltaisesti.

10. Rehearsal Mark	Tällä komennolla (myös ⊄-R) teet harjoituskirjaimia. Sibelius osaa	al Mark
	myös jos jotain jaksoja poistetaan välistä.	ОК
	Toinen mahdollisuus on aloittaa vaikkapa uudessa osassa merkintä alusta, silloin käytetään <i>Start at -</i> vaihtoehtoa.	Cancel
11. Symbol	Kun tarvitaan erityismerkkejä, on <i>Symbol</i> -komennon (Z) alla niitä useita. Poimi tarvittava merkki ja tipauta se paikkaansa. Ne osaavat seurata nuottisivun muutoksia. Mutta jos haet sieltä käyttöösi esimerkiksi kromaattisen merkin, se ei muutu transponoinnin yhteydessä.	A Size: Normal Cue Grace note
	Merkin koko valitaan neljästä vaihtoehdosta: <i>Normal</i> (100% <i>Cue</i> (75%), <i>Grace note</i> (60%), <i>Cue grace</i> (50%).	), O Cue grace

12. Text

Keskeiset tekstit saa tietenkin näppäinoikoteinä: **É**-E esitysmerkkejä varten, **É**-T soittotekniikkaa varten ja **É**-L sanoitusta varten. Samat toiminnot löytyvät *Create>Text*-komennolla. Esitysmerkit ja tekniikat tipautetaan nuolella paikalleen, Sibelius sijoittaa tekstikentän automaattisesti viivaston oikealle puolelle, sen jälkeen painetaan hiirellä **Ctrl**-näppäin pohjassa, jolloin avautuu valikko eri vaihtoehdoista. (Valikon nimi on *Word Menu*. Windowsissa se avautuu hiiren oikealla painikkeella.) Kyseisen valikon sisältö vaihtuu sen mukaan, mitä tekstikenttää ollaan lisäämässä. Tekstiä voi lisätä myös kirjoittamalla. Esitysmerkkien lisäämisessä on vielä yksi oikotie: kun olet osoittanut merkin paikkaa, kirjoita esimerkiksi **É**-M ja **É**-F, jolloin *mf*-merkki tulee näkyviin. Kussakin valikossa on useita näppäinoikoteitä.

Sanoitus. Sanoituksen kirjoittaminen voidaan tehdä kahdella tapaa: tavu kerrallaan tai kopioimalla ja sijoittamalla valmis teksti melodian alle.

- 1. Tavu kerrallaan:
- valitse *Create>Text>Lyrics* tai **É**-L
- osoita ensimmäisen nuotin alapuolelle
- kirjoita tavu
- paina välilyöntiä tai tavuviivaa, ohjelma hyppää seuraavaan nuottiin.
- 2. Kopioimalla valmis teksti:
- luo sanoitus tavuttaen tekstinkäsittelyohjelmalla
- kopioi teksti
- aktivoi Sibelius-dokumentin melodiasta ensimmäisen tavun nuotti
- valitse *Create>Text>Lyrics* tai **É-L**
- paina &-V, jolloin ensimmäinen tavu ilmestyy nuotin alle, juoksuta samalla tavoin loput tavut

Tavujen paikkaa voi nuolella muuttaa. Kokeile seuraavaa: tee sana, jossa on kaksi tavua ja tavuviiva välissä, siirrä jälkimmäistä tavua reilusti oikealle, siirrä väliin jäänyttä tavuviivaa oikealle ja Sibelius luo lisää tavuviivoja täyttämään kahden tahdin välistä aukkoa.

Jos haluat siirtää kokonaisen rivin tavujen korkeutta, aktivoi ensimmäinen tavu ja komennolla *Edit>Select>Select More* loput tavut. Sen jälkeen voit nuolinäppäimillä säätää tekstin korkeutta.

Valikosta löytyy komennot myös säkeistöille 2-5. (Säkeistöt 3-5 ovat apuvalikossa *Create>Text>Other Staff Text.*) Lisäksi komennolla *Create>Text>Other Staff Text.*) Lisäksi komennolla *Create>Text>Other Staff Text.*] Lisäksi komennolla *Create>Text>Other Staff* In mahdollista tehdä sanoitusta viivaston molemmille puolille. Tällainen tyypillistä kuoronuoteissa.

Sointumerkit. Aiemmin oli puhetta sointumerkeistä, joissa on mukana kitaran otelauta. Tavalliset sointumerkit tehdään seuraavasti:

- 1. Create>Text>Chord Symbol (**Ú**-K)
- 2. osoita halutun nuotin yläpuolella
- 3. kirjoita sointumerkki (b tekee alennusmerkin ja # korotusmerkin) tai
- 4. avaa Ctrl-näppäimen kanssa *Word Menu* -valikko, josta rakennetaan sointumerkit
- 5. välilyönnillä hypätään seuraavaan nuottiin

Other Staff Text. Apuvalikosta on mahdollista poimia erialaisia tekstikenttiä, kuten:

Footnote, alaviite. Alaviite osoitetaan tietyn viivaston tiettyyn tahtiin, mutta se ilmestyy kyseisen sivun alareunaan samalla tavalla kuin tekstinkäsittelyohjelmissakin.

Fingering, sormitus. Kirjoita sorminumero, välilyönnillä siirrytään seuraavaan nuottiin.

Figured bass, kenraalibassomerkintä. Osoita ensimmäisen nuotin alla ja kirjoita numero(t). Kromaattiset merkit ovat **É**-7, **É**-8 ja **É**-9, muut merkit voidaan laittaa *Word Menu*-valikkoon. Välilyönnillä mennään seuraavaan nuottiin.

Title, Subtitle, Composer, Lyricist, Dedication. Kappaleen nimi, alaotsikko, säveltäjä, sanoittaja ja omistus ovat systeemitekstejä, jotka on valmiiksi tasattu joko sivun reunaan tai keskelle. Niinpä niitä ei voi siirtää kuin pystysuunnassa. Kappaleen nimen voi kirjoittaa minkä viivaston päälle tahansa

Tempo ja Metronomi. Tempo- ja metronomimääreitä (**4**-M) varten avautuu oma valikko Ctrl-näppäimen avulla. (Windows, hiiren kakkosnäppäin.) Tee sekä teksti että metronomiosoitus samaan kenttään, jotta myöhemminkin osoitus pysyy kuosissa. Jos nimittäin nuottikuvaa muokataan, saattavat erilliset merkinnät ajautua toistensa päälle.

Merkintä saattaa ilmestyä partituurissa useampaan paikkaan ja yhtä liikuteltaessa sivusuuntaan toinen seuraa perässä. Myös merkinnän muutos peilautuu toisiin. Yksittäistä merkintää voi liikutella pystysuunnassa ja sen voi poistaa **Delete**-näppäimellä.

Other System Text. Copyright liitetään kappaleen ensimmäiseen tahtiin, vaikkakin se ilmestyy ensimmäisen sivun alareunaan. ©-merkki löytyy Word Menusta.

Headers and Footers, ylä- ja alateksti. *Header* tekee oletuksena joka sivun yläreunan keskelle saman tekstin, *Header (after first page)* jättää ensimmäisen sivun tyhjäksi. *Footer*-teksti tulee alas sivun ulkoreunaan ja *Footer 2* alas sivun sisäreunaan. Ylä- ja alatekstit seuraavat myös partituurista irrotettuihin stemmoihin. *Special Text.* Valikosta on mahdollista tehdä tekstikenttiä, jotka eivät noudata ohjelman tavallisia asetuksia. Esimerkiksi jos haluat tehdä kappaleen alkuun tekstin Intro samanlaiseen tyyliin kuin harjoituskirjaimet, valitse *Create>Text>Special text>Rehearsal marks*.Näin saat tekstin, joka on (oletuksena) lihavoitu 20-pisteinen ja laatikon sisällä

Tekstin kätkeminen. Kappaleen soittoa varten voi olla tarpeellista tehdä metronomimerkintöjä tai dynamiikkamerkkejä, jotka eivät näy partituurissa. Teksti, joka alkaa *tilde*-merkillä (~), ei näy. Toinen vaihtoehto on kätkeä aktivoitu teksti komennolla *Edit>Hide os Show>Hide* tai **É-Shift-H**.

13. Time signature

Tahtilaji muutetaan tällä komennolla (tai kirjain T). Valitse sopiva tahtilaji, *Other*kenttään voi sommitella harvinaisempia tahtiosoituksia. Myös yhdistelmätahtilajit ovat mahdollisia, kirjoita esim. 5+3 ylempään kenttään. Sibelius osaa myös jakaa nuotit uudestaan tahteihin, jos tahtilajia vaihdetaan.

Tir	ne Signature
○ 2 ○ 2 ○ 3 ● 4 Allow cautionary	t ○ § ○ C ○ ¢ ○ Other: 4 ‡ 4 ‡
Pickup (Upbeat)	Beat Groups
🔲 Start with bar of length:	This affects how beams and rests are grouped.
¢ L	Beat groups: 22
	🗹 Beam eighths (quavers) in 4's
	Cancel OK

Allow cautionary sallii tahtilajin vaihtuessa huomautuksen edellisen viivaston lopussa. Kohotahti (*Pickup*) määritellään lisäämällä kenttään sopiva määrä nuotteja. Jos kohotahti tehdään myöhemmin, on käytettävä *Create>Bar>Other*-komentoa.

Sibelius ja Create-valikko

kirjoita loput nuotit.

Toinen keino on käyttää valikkokomentoja: laita ensimmäinen nuotti

	Tuplet
[	3
Format	
🖲 Number	🖲 Auto-bracket
🔾 Ratio	🔘 Bracket
🔾 Ratio + note	🔘 No bracket
🔘 None	🔲 Full duration
Instead of using this di note and type Command	alog you can just select a I + a number.
(	Cancel OK

- 1. Create>Tuplet
- kirjoita kenttään monijaon suhdeluku
- Number laittaa nuottiryhmän päälle yhden numeron, *Ratio* koko suhdeluvun (esim. 5:3), *Ratio + note* lisää myös aikaarvon suhdeluvun perään ja *None* jättää monijaon ilman merkintöjä.
- Auto-bracket yhdistää nuotit hakasella, jos nuotit eivät muuten ryhmity selkeästi. Tämä on ohjelman oletusarvo, sillä hakasta ei tarvita, jos meillä on esimerkiksi kolmen kahdeksasosan trioliryhmä. Bracket pakottaa hakaset joka paikkaan ja No bracket estää hakaset.
- Full duration venyttää hakasta seuraavaan nuottiin asti
- **3.** OK
- 4. osoita monijaon ensimmäistä nuottia ja kirjoita loput nuotit.

15. TahtinumerotVarsinaisesti tahtinumerot määritellään House Style>Engraving Rules -komennolla.
Valitse ikkunasta Bar numbers. Valintana on numero joka tahtiin, viiden tai kym-
menen tahdin välein, joka viivastoryhmän alkuun tai ei lainkaan. Center in the bar
laittaa numeron tahdin yläpuolelle keskelle, Show at start of sections laittaa numeron
myös ensimmäiseen tahtiin. Numeroinnin tyyli vaihdetaan Edit Text Style
-komennolla.

Create>Bar Number Change -komennolla muutetaan automaattista tahtinumerointia esimerkiksi uuden jakson alussa.

16. Bracket	Hakaset tai akkolaadi partituurin viivastojen väliin tehdään seuraavasti:
	1. Create>Bracket ja valinnan mukaan Bracket, Sub-bracket tai Brace
	2. osoita viivaston vasemmalle puolelle
	3. raahaa hakasta ylös tai alas yhdistämään viivastoja.
17. Extra Slur Arc	Komento lisää kaareen uuden nivelen, jonka ansiosta voi piirtää kaareen lisää mut- kia.
18. Extra Staff	Osoita viivastoa ja lisää valikosta uusi viivasto aktivoidun ylä- tai alapuolelle.
	<i>Ossiaa</i> varten aktivoi tahti tai tahteja, joihin se liittyy, ja valitse valikosta <i>Ossia Above</i> tai <i>Ossia Below</i> .

19. Staff Type Change	Viivastoa rakennetta voi muuttaa missä kohtaa tahansa. Valittavana on vireinen, tabulatuuri ja rumpuviivasto. Vireisiä viivastoja on yksiviivaisesta viisiviivaiseen tai lopulta näkymättömään, tabulatuureja on erilaisille kielisoittimille, rumpuviivas- toja useaan eri tilanteeseen. Valinnan jälkeen osoita partituurissa haluttuun paik- kaan.
20. Transposition Change	Ensimmäinen vaihto instrumenttien transponointia määritellessä liittyy transpo- noituihin partituureihin. Yksiviivaisen c:n (C4) mukaan määritellään soittimen vire: mikä sävel tosiasiassa soi ja missä oktaavissa kun instrumentilla soitetaan c ¹ ? Toinen vaihtoehto määrittelee C-vireisten soittimien soivan oktaavialan silloin, kun soitin soi muussa oktaavissa, kuin se on kirjoitettu. Tällaisia soittimia ovat mm. basso, kitara, piccolo, sopraanonokkahuilu, tenoriääni, jne. Toisaalta Sibelius tekee nämä määrittelyt automaattisesti partituuria rakennettaessa, joten komentoa tarvitsee vain erityistapauksessa, kun luodaan Sibeliukselle tuntematonta soitinta.
	Transposition Change
	Transposition changes are (for example) for switching from Clarinet in Bb to Clarinet in A. You can put a transposition change anywhere in a score, not just at the start.
	In parts or transposing score
	In parts or transposing score In non-transposing score
	 In parts or transposing score In non-transposing score written middle C sounds as: C
	 In parts or transposing score In non-transposing score written middle C sounds as: C + in octave no.: 4 (middle C) +